

О.Є. Веселовська, к.е.н., доц.*Криворізький національний університет*

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУР В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Визначено місце контролінгу в системі управління прибутком та узагальнено функції центрів відповідальності інтегрованих структур. Обґрунтовано напрями розподілу прибутку агроформвань. Автором, у результаті проведеного моніторингу центрів відповідальності інтегрованих структур, виявлено основні їх типи: центри доходів, витрат, прибутку та інвестицій. Описано основні принципи, за допомогою яких здійснюється управління центрами відповідальності. Встановлено основні напрями використання коштів фондами споживання та накопичення. У статті зазначено, що важливе значення має планування майбутнього розміру прибутку на основі економетричних моделей. Установлено господарські операції, у результаті яких інтегровані структури можуть отримувати прибуток: реалізація продукції, товарів, робіт та надання послуг, емісія цінних паперів, продаж майнових прав та оренда активів. Представлено чинники, від яких залежить розподіл прибутку агроформвань між учасниками інтеграційного процесу: частка в статутному капіталі кожного з учасників, обсяг випуску продукції бізнес-одинацями, затрати на виробництво.

Ключові слова: *прибуток, інтегровані структури, управління.*

Постановка проблеми. В умовах формування ринкових відносин кінцевою метою діяльності суб'єктів господарювання є максимізація прибутку. Саме він є джерелом розвитку інтегрованих структур, забезпечує ефективність їх функціонування та конкурентоспроможність на ринку. Тому нині важливе значення має планування, розподіл та використання прибутку, яке покладається на функцію управління.

Аналіз результатів останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розв'язання проблеми управління прибутком підприємств зробили українські науковці: Р.Р. Антонюк, П.С. Березівський [1], А.В. Висоцька, Ю.В. Гончаров [2], М.В. Патарідзе-Вишинська [6], В.В. Хачатрян [7].

Метою дослідження є визначення місця контролінгу в системі управління прибутком та функцій центрів відповідальності інтегрованих структур.

Викладення основного матеріалу. Управління прибутком інтегрованих структур залишається недостатньо дослідженим. Існують ряд питань, які потребують подальшого вивчення. Так, досі не визначено, на які відділи покладається управління прибутком агроформувань, принципи їх діяльності та функції, які вони здійснюють.

Управління прибутком суб'єктів господарювання покладене на систему контролінгу.

Контролінг є сукупністю методів оперативного і стратегічного управління: обліку, планування, аналізу та контролю, що об'єднані на якісно новому етапі розвитку ринкових відносин в єдину систему, функціонування якої підпорядковане певній меті [5, С. 48].

Контролінг є продовженням планування і супроводжує процес реалізації планів. Завдання контролінгу полягають у тому, щоб шляхом підготовки та надання необхідної управлінської інформації орієнтувати керівництво на ухвалення рішень і впровадження необхідних заходів. Тобто контролінг – це система інформаційно-аналітичної підтримки ухвалення рішень у менеджменті [4].

В основі системи контролінгу інтегрованої структури лежать поділ на центри відповідальності, за допомогою яких аналізується інформація.

Центр відповідальності — це сегмент (підрозділ, відділ) підприємства, яке очолює керівник, що володіє делегованими повноваженнями і відповідає за результати роботи даного сегмента [3, С. 367].

В інтегрованій структурі можна виділити такі типи центрів відповідальності:

– центр витрат – структурний підрозділ або група підрозділів бізнес-одиниць, спеціалісти яких відповідають тільки за витрати.

Функції центру витрат інтегрованої структури такі:

- розрахунок виробничих витрат та собівартості продукції;
- обрахунок трансакційних витрат;
- обчислення витрат, необхідних на емісію цінних паперів;

– центр доходів – структурний підрозділ або група підрозділів учасників інтеграційного процесу, керівники яких відповідають за отримання доходів. Головне завдання — контроль за отриманням виручки від реалізації продукції;

– центр прибутку – структурний підрозділ або група підрозділів підприємства, працівники яких відповідають одночасно за витрати та

доходи підрозділу. Фахівці даного підрозділу контролюють обсяги виробництва і продажу, ціни та витрати;

– центр інвестицій – структурний підрозділ або група підрозділів суб'єкта господарювання, керівники яких відповідають не тільки за витрати та доходи, але і за ефективність використання інвестицій.

Управління центрами відповідальності інтегрованих структур здійснюється координаційним центром. В основі поділу на них лежить організаційна структура агроформування та його дочірніх підрозділів. Управління центрами відповідальності відбувається за такими принципами:

- взаємозв'язок зі стратегією розвитку агроформування;
- оптимальне співвідношення короткострокових та довгострокових цілей;
- відображення кінцевих результатів діяльності;
- послідовність та регулярність використання;
- об'єктивність.

При управлінні прибутком вирішуються такі завдання:

- організація рівня витрат та доходів;
- досягнення максимально можливого співвідношення між рівнем ризику та прибутком;
- формування фінансових ресурсів для розвитку;
- створення умов для збільшення ринкової вартості [2].

Для ефективного управління прибутком підприємства доцільно виокремлювати такі системи його аналізу:

- горизонтальний – порівняння показників прибутку в динаміці;
- вертикальний (структурний) – визначення структури прибутку за сферами діяльності, видами продукції, а також структурний аналіз податків, активів, капіталу; структурний аналіз розподілу прибутку;
- порівняльний аналіз прибутку;
- аналіз коефіцієнтів рентабельності, ефективності розподілу прибутку, інших фінансових коефіцієнтів;
- інтегральний аналіз прибутку [1, С. 312].

Розподіл прибутку – складовий елемент процесу управління прибутком. Між учасниками інтеграційного процесу розподіляється лише чистий прибуток.

Визначення напрямів розподілу прибутку інтегрованої структури є основою побудови ефективної системи контролю за його використанням у процесі розвитку агропромислової інтеграції. Науковці виділяють два підходи до визначення об'єкта розподілу. Суть першого полягає у тому, що об'єктом розподілу є балансовий

прибуток. Інша група економістів вбачає об'єктом розподілу чистий прибуток. Ці підходи пов'язані з суб'єктами та етапами його розподілу.

Розподіл прибутку здійснюється у два етапи:

На першому розподіляється балансовий прибуток, суб'єктами є держава та інтегрована структура. На другому – чистий прибуток між учасниками агроформування.

Чистий прибуток спрямовується на цілі накопичення та споживання. Однак розглядаючи такий варіант напрямів розподілу чистого прибутку, В.В. Хачатрян зазначає таке: виділення у чистому прибутку його частини, що спрямовується на споживання, не може слугувати напрямком його розподілу (а виступає лише як результат такого розподілу). Це обумовлено тим, що в цьому напрямі розподілу прибутку присутні інтереси різних суб'єктів, зокрема власників [7].

Прибуток між учасниками агроформування розподіляється таким чином: перш за все від балансового прибутку відраховуються податки та інші платежі в бюджет. Далі сплачується орендна плата, відсотки за користування кредитами, лізингові платежі. Решта прибутку спрямовується на фонд нагромадження та споживання. Вони забезпечують покриття потреб суб'єкта господарювання з розширення виробництва.

Фонд споживання інтегрованих структур включає такі напрями:

- виплата дивідендів акціонерам;
- розрахунки із заробітної плати;
- здійснення соціального розвитку та заохоченням трудового колективу.

Фонд нагромадження може спрямовуватися на такі потреби:

- фінансування розвитку матеріально-технічної бази: придбання виробничих ресурсів, нерухомості, устаткування, основних засобів;
- інвестування;
- придбання інших суб'єктів господарювання;
- емісія цінних паперів;
- формування резервного капіталу.

Резервний капітал створюється з метою усунення можливих тимчасових фінансових ускладнень і забезпечення стабільної роботи агроформування. Величина резервного капіталу визначається засновницькими документами як максимальний відсоток від розміру статутного капіталу. Так, в акціонерних підприємствах резервний капітал повинен становити не менше 25 % величини статутного капіталу. Він

створюється за рахунок щорічних відрахувань від прибутку в передбачених засновницькими документами відсотках, але не менше 5 % чистого прибутку.

Кошти резервного капіталу використовуються на додаткові витрати виробничого та соціального розвитку підприємства, на поповнення його оборотних коштів, покриття збитків, на виплату гарантованих дивідендів за привілейованими акціями (у випадку недостатності прибутку) та інші заходи, передбачені засновницькими документами.

Прибутку притаманні функції:

– оцінювальна — полягає у тому, що прибуток використовується як основний критерій ефективності виробництва та використання ресурсів;

– стимулююча — полягає у тому, що його розмір впливає на виробниче й особисте споживання, є джерелом сплати податків;

– госпрозрахункова — полягає у тому, що госпрозрахунок передбачає обов'язкове отримання прибутку, інакше виробництво не має сенсу [6].

Інтегровані структури можуть отримувати прибуток у ході таких господарських операцій:

– реалізація продукції, товарів, робіт та надання послуг;

– емісія цінних паперів;

– продаж майнових прав;

– оренда активів.

Розподіл прибутку агроформувань між учасниками інтеграційного процесу залежить від частки в статутному капіталі кожного з учасників, обсягу випуску продукції бізнес-одинацями, затрат на виробництво.

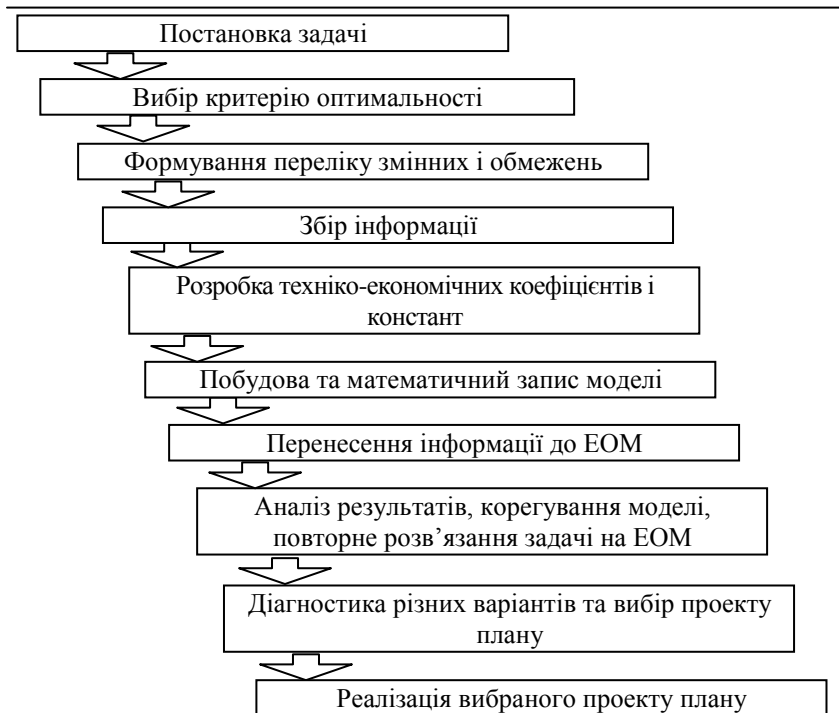

Рис. 1. Етапи економіко-математичного моделювання

Важливе значення має також моделювання майбутнього розміру прибутку. Для цього здійснюють моніторинг доходних показників у попередньому періоді. Наступний крок — визначають бажаний розмір прибутку, для цього аналізують основні фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть вплинути на управління прибутком. Економіко-математичне моделювання прибутку доцільно проводити на основі економетричних моделей (рис. 1). При цьому вони можуть бути двох видів: спрямовані на мінімізацію витрат або на максимізацію прибутку.

Висновки. Управління прибутком інтегрованих структур в аграрному секторі повністю покладається на систему контролінгу. В основі її побудови лежать поділ на центри відповідальності, за допомогою яких аналізується інформація. Управління ними здійснює координаційний центр агроформувань. Подальші дослідження будуть спрямовані на стратегічне планування прибутку агроформувань.

Список використаної літератури:

1. *Антонюк Р.Р.* Проблемні аспекти управління прибутком сільськогосподарських підприємств / *Р.Р. Антонюк, П.С. Березівський* // Економічний простір. – 2009. – № 21. – С. 312–320.
2. *Висоцька А.В.* Управління прибутком на підприємстві та шляхи його покращення / *А.В. Висоцька* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/d/2013_1/13vavsjppdf.
3. *Друри К.* Введение в управленческий и производственный учет / *К.Друри*. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 2006. – 560 с.
4. *Зоріна О.А.* Проблематика трактування контролінгу / *О.А. Зоріна* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/su/2011_1/zorina40-44.pdf.
5. *Майер Э.* Контроллинг как система мышления и управления / *Э.Майер*. — М. : Финансы и статистика, 1993. — 76 с.
6. *Патарідзе-Вишинська М.В.* Прибуток підприємств: вид, роль та функції / *М.В. Патарідзе-Вишинська* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2010_1/10pvmvrf.pdf.
7. *Хачатрян В.В.* Удосконалення розподілу прибутку торговельних підприємств / *В.В. Хачатрян* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vchnu_ekon/2011_3_3/062-064.pdf.

ВЕСЕЛОВСЬКА Олена Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент Криворізького національного університету.

Наукові інтереси:

- система управління прибутком;
- напрями розподілу прибутку.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2013

Веселовська О.Є. Управління прибутком інтегрованих структур в аграрному секторі

Веселовская Е.Е. Управление прибылью интегрированных структур в аграрном секторе

Veselovska E.E. The management of revenue of integrated structures in agricultural sector

УДК 658.155:631.151.6

Управление прибылью интегрированных структур в аграрном секторе / Е.Е. Веселовская

Определено место контроллинга в системе управления прибылью и обобщены функции центров ответственности интегрированных структур. Обоснованы направления распределения прибыли агроформирований. Автором в результате проведенного мониторинга центров ответственности интегрированных структур выявлены основные их типы : центры доходов , расходов , прибыли и инвестиций. Описаны основные принципы с помощью которых осуществляется управление центрами ответственности. Установлены основные направления использования средств фондами потребления и накопления. В статье указано, что важное значение имеет планирование будущего размера прибыли на основе эконометрических моделей. Установлено хозяйственные операции в результате которых интегрированные структуры могут получать прибыль: реализация продукции, товаров, работ и услуг, эмиссия ценных бумаг , продажа имущественных прав и аренда активов. Представлены факторы от которых зависит распределение прибыли агроформирований между участниками интеграционного процесса: доля в уставном капитале каждого из участников, объем выпуска продукции бизнес - единицами, затраты на производство.

Ключевые слова: прибыль, интегрированные структуры, управление.

УДК 658.155:631.151.6

The management of revenue of integrated structures in agricultural sector / E.E. Veselovska

The place of controlling the system of profit and generalized functions of responsibility centers integrated structures are determined. The directions of agricultural enterprises profit distribution are defined. A result of the monitoring responsibility centers integrated structures identified their main types: centers of revenues, expenses, profits and investment are analyses by author. We describe the principles by which the management responsibility centers. The basic use of proceeds fund consumption and accumulation are founded. The article states that it is important to plan for future profit margins based on econometric models.

The business operations of the integrated structure that can make a profit such as sales of products, goods and services, issuance of securities, sale of property and leasing assets are established. The factors that affect the distribution of income between the parties agroformations integration process such as the share in the share

capital of each of the participants, the volume of production business units, the cost of production are presented.

Keywords: profit, integrated structure, management.